

Važni datumi

21. Mart – Svjetski dan šuma

Svjetski dan šuma slavi se svake godine, kao podsjetnik na značaj šuma, apostrofirajući brojne koristi koje imamo od šuma. 1971. godine na 23. sjednici Generalne skupštine Evropske poljoprivredne konfederacije ustanovljen je 21. mart kao svjetski dan šuma. Kasnije, iste godine, organizacija UN za hranu i poljoprivredu (FAO) podržala je ideju, vjerujući da bi takav događaj doprijeo povećanju svijesti o značaju šuma.

Izabaran je 21. mart, kao dan jesenje ravnodnevice na južnoj, odnosno prolječne na sjevernoj hemisferi, kao dan proslave i obilježavanja tri ključna aspekta šumarstva: zaštite, proizvodnje i rekreacije.

Šume obezbjeđuju mnogo značajnih funkcija za cijelo društvo, uključujući svježu vodu, siguran dom za floru i faunu, životnu sredinu za one koji uživaju u divljini, kao i arheološko i historijsko nasljeđe.

2011. godina – Međunarodna godina šuma

20. Septembar – Deklaracija o ekološkoj državi Crnoj Gori

Činom usvajanja Deklaracije o ekološkoj državi, na Žabljaku, 20. septembra 1991. godine, Crna Gora je postala prva ekološka država u svijetu. Pomenuti dokument je predstavljen na Konferenciji Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju, održanoj u Rio de Žaneiru 1992. godine i uvršten je u dokumente Konferencije".

U Deklaraciji se navodi da je, uspostavljanjem državnog odnosa s prirodom, crnogorska Skupština obavezala sve generacije da se prema prirodi odnose kao prema izvoru zdravlja i inspiraciji slobode, kao i da se posvećuju njenoj zaštiti u ime sopstvenog opstanka i budućnosti potomstva.

Tekst Deklaracije:

Mi, poslanici Skupštine Republike Crne Gore, svjesni smo da je zbog ugrožavanja prirode zaštita identiteta prostora na kome živimo i djelujemo postala naš neodložan i pravomreni posao.

Svjesni duga prema prirodi, izvoru našeg zdravlja i inspiraciji naše slobode i kulture, posvjećujemo se njenoj zaštiti u ime sopstvenog opstanka i budućnosti potomstva.

Prihvatimo da nijedna razlika među nama nije toliko velika koliko su velike promjene kojima je izloženo naše prirodno okruženje. Bez obzira na naša nacionalna, vjerska, politička i druga ubjeđenja i osjećanja, znamo i prihvatimo da su dostojanstvo i svetinja ljudskog bića organski povezani sa svetinjom i čistotom prirode.

Čovjek i priroda u njemu i oko njega cjelovito su jedino u svojim dubinama i po svom smislu i naznačenju.

Stoga je oduvijek zloupotrebu čovjeka pratila zloupotreba prirode. Zato, opredjeljujući se i boreći se za dostojanstvo čovjeka, pozvani smo da se borimo i za dostojanstvo prirode.

Donošenjem ove Deklaracije, Crna Gora prema prirodi uspostavlja državni odnos i poziva na mudrost ljude da spriječe ekološku katastrofu koja nam prijeti.

20. Septembra 1991.

Skupština Republike Crne Gore

Ostali bitni datumi za ekologiju:

2. Februar - Međunarodni dan vlažnih staništa
5. Mart - Svjetski dan energetske efikasnosti
22. Mart - Svjetski dan zaštite voda
7. April - Svjetski dan zdravlja
22. April - Dan planete Zemlje
26. April - Svjetski dan obnovljivih izvora energije
10. Maj - Dan ptica i drveća
15. Maj - Međunarodni dan za akciju klime
22. Maj - Svjetski dan zaštite biodiverziteta
24. Maj - Evropski dan parkova
31. Maj - Svjetski dan bez duvanskog dima
5. Jun - Svjetski dan zaštite životne sredine
8. Jun - Svjetski dan okeana
15. Septembar - Svjetska akcija „OČISTIMO SVIJET“
16. Septembar - Svjetski dan očuvanja ozonskog omotača
22. Septembar - Svjetski dan bez automobila
26. Septembar - Svjetski dan planina
4. Oktobar - Svjetski dan zaštite životinja
6. Oktobar - Svjetski dan staništa
11. Oktobar - Dan borbe protiv prirodnih katastrofa
4. Novembar - Dan klimatskih promjena
5. Decembar - Međunarodni dan volontera

Šume u Crnoj Gori

Proglašavanje Crne Gore ekološkom državom 1991. godine dalo je okvir za budući razvoj Republike Crne Gore kao društva koje je opredijeljeno prema održivom razvoju i zaštiti životne sredine. Šume su jedan od najznačajnijih prirodnih ekosistema koji daju osnovu za održivi razvoj Crne Gore. Drvena biomasa, kao proizvod sa niskim negativnim uticajem na životnu sredinu jeste najznačajniji domaći proizvod za grijanje. Trgovina visokokvalitetnim drvnim i nedrvnim šumskim proizvodima (ljekovito bilje, šumsko voće i pečurke) daje značajan doprinos poboljšanju života mnogih ruralnih zajednica. One su glavno stanište divlje faune, i podržavaju bogat diverzitet divljači i njima povezanu djelatnost lovstva. Predstavljaju ključni faktor u očuvanju i uređenju voda i pružaju zaštitu od erozije na strmom terenu. Šume vrše neto absorpciju značajnih količina ugljen-dioksida i time pomažu kod sprečavanja klimatskih promjena. Pored toga, preduzeća drvne industrije učestvuju u razvoju nacionalne ekonomije, čime pomažu razvoj mnogih siromašnijih zajednica.

Ukupna površina Republike Crne Gore iznosi 1.381.200 ha od čega prema statističkim pokazateljima na šume i šumsko zemljište otpada 743.609 ha ili 54%, a oko 60% stanovništva je vezano za selo i prostore koji su bogati šumama.

Po vrijednosti šumskih površina, očuvanosti, uređenosti, raznovrsnosti, načinu gazdovanja kao i uticaju na zaštitu životne sredine, čak i uzimajući u obzir područja oštećena u prošlosti, naše šume su među najkvalitetnijima u Evropi. Po stepenu šumovitosti Crna Gora pripada samom evropskom vrhu. Naime, uz skandinavske zemlje, sa 0,9 ha šuma po glavi stanovnika, Crna Gora je jedna od najšumovitijih zemalja u Evropi, sa visokom vrijednošću i ogromnim potencijalom za rekreaciju i turizam. Slovenija ima stepen šumovitosti 58% (0,6/ha po stanovniku); Hrvatska 37% (0,47 ha po stanovniku); Srbija 25% (0,3 ha po stanovniku); BiH 41%; Španija 30%; Austrija 38%...

Od ukupne površine šume obuhvataju 621 hiljadu hektara, dok neobraslo šumsko zemljište čini 123 hiljade ha. Šume, šumska zemljišta u državnoj svojini zahvataju 500 hiljada ha ili 67%, dok šume i šumska zemljišta u privatnom vlasništvu čine 244 hiljade ha ili 33%. Ukupne drvne

zalihe u šumama Crne Gore procjenjuju se na oko 72 miliona m^3 , od čega četinar 29,5 miliona m^3 ili 41% i lišćara 42,5 miliona m^3 ili 59%. Po funkciji šume namijenjene uzgoju drveta pokrivaju 348 hiljada ha ili 81% svih šuma.

Zaštitne šume su određene na 66 hiljada ha ili 16 %, dok šume u nacionalnim parkovima pokrivaju 12.975 ha ili 3%. Ukupni prirast u svim šumama procjenjuje se na 1,5 miliona m^3 .

Uprava za šume svake godine konkursom za davanje koncesija daje na korištenje nešto više od 400 hiljada m^3 i ako na tu količinu dodamo potrebe stanovništva za ogrevnim drvetom, maloprodaju i sanitarne sječe, dobijamo podatak da se u našim šumama godišnje posiječe oko 700 hiljada m^3 . Sveukupni obim sječa je niži u odnosu na prethodni period, kreće se na nivou projektovanih veličina i omogućava znatnu akumulaciju biomase u šumama.

Zanimljivo je napomenuti i to da u Crnoj Gori sada imamo evidentno značajno prirodno proširivanje površina pod šumom, što je nastalo kao rezultat ne samo vještačkog pošumljavanja već i spontanog širenja šumske vegetacije na račun poljoprivrednog zemljišta.

Organizacija u šumarstvu

Javni sektor (institucije)

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je organ Vlade koji hijerarhijski ima vodeću ulogu u procesima upravljanja šumskim resursima i kreiranja ekonomskih i ostalih sektorskih politika, koje ostvaruje njihovim predlaganjem Vladi Crne Gore, kao i sprovođenjem tih politika. U organizacionom smislu, sektor šumarstva u Ministarstvu je podijeljen na tri odsjeka i to: Odsjek za strateško planiranje, Odsjek za planiranje i monitoring (CMU) i Odsjek za inspekcijske poslove.

Uprava za šume je organ državne uprave nadležan za gazdovanje šumama, koja prema Zakonu o šumama obezbjeđuje:

- unapređivanje uzgoja, zaštite i korišćenja šuma;
 - adekvatnu njegu, obnavljanje, podizanje i melioraciju šuma (biološka reprodukcija), izdvajanje sjemenskih sastojina – zdravstveni pregled i obezbjeđivanje sjemena i sadnog materijala;
 - očuvanje prirodnih i radom stvorenih vrijednosti šuma, sprečavanje i otklanjanje štetnih posljedica svih biotskih i abiotskih faktora, koje ugrožavaju te vrijednosti, te sanaciju postojećeg stanja;
 - zaštitu šuma i šumskog zemljišta od protivpravnog prisvajanja i korišćenja, požara i dr.;
-

- vođenje izvještajno-prognostičke službe;
- planiranje gazdovanja šumama, koje se ostvaruje kroz izradu opštih i posebnih osnova, programa i planova gazdovanja šumama, izvođačkih projekata i programa i planova pošumljavanja goleti;
- izradu programa šumskih saobraćajnica;
- doznaku stabala, premjer i žigosanje drveta i izdavanje uvjerenja o porijeklu šumskih sortimenata;
- davanje šuma u državnoj svojini na korišćenje, putem ugovora, a po prethodno raspisanom konkursu, vođenje evidencije i baze podataka za šumarstvo (informacioni sistem);
- stručno usavršavanje (savjetovanje, kursevi i dr.).

Shodno ovlašćenjima iz Zakona o šumama, Uprava za šume gazduje šumama u državnom vlasništvu i obavlja stručne poslove na gazdovanju šumama u privatnom vlasništvu (planiranje, doznaka, zaštita, itd.). U organizacionom smislu podijeljena je na 15 područnih jedinica i Centralnu upravu u Pljevljima. Dok je izvođenje radova u šumi i prerada šumskih proizvoda prepuštena privatnom sektoru i tržištu, Uprava za šume imaće ključnu ulogu u prihvatanju i implementaciji standarda EU u praksi.

Ministarstvo turizma i životne sredine je nadležno za zaštitu prirode, uključujući uspostavljanje mreže Natura 2000, zaštitu životne sredine kao i za razvoj turizma u Crnoj Gori.

Opštine: Zakon o lokalnoj samoupravi ne propisuje nadležnosti opština na području šuma i šumarstva, ali generalno propisuje da su opštine odgovorne za zaštitu životne sredine, komunalne usluge i uređenje prostora. Zakon o državnoj upravi, takođe, propisuje da se pojedini poslovi državne uprave, u cilju njihovog efikasnijeg i ekonomičnijeg vršenja, prenose zakonom na lokalnu samoupravu, odnosno propisom Vlade

povjeravaju lokalnoj samoupravi, ustanovama i pravnim licima. Po Zakonu o lokalnoj samoupravi opštine primaju 30% od naknada za korišćenje šuma na njihovoj teritoriji. Ove sredstva se smatraju kao udio u koristima od prirodnih resursa i kao podrška za izgradnju i održavanje lokalne infrastrukture na šumskim područjima.

Industrija i pružaoci usluga

Šumarska preduzeća AD su nastala transformacijom Javnog preduzeća „Crna Gora Šume” 2000. godine. U ovom trenutku gotovo sva ta preduzeća su privatizovana.

Integrisana preduzeća šumarstva i drvne industrije su nastala vertikalnom integracijom šumarskih preduzeća i bivših državnih preduzeća drvne industrije, shodno Vladinom programu sanacije i revitalizacije šumarstva i drvne industrije. Neka od ovih preduzeća su se ugovorima o korišćenju na duži vremenski period obavezala na izvršavanje određenih poslova u segmentu opštekorisnih funkcija. Takođe, gotovo sva ova preduzeća su privatizovana.

Biotehnički Institut u svom organizacionom sastavu ima sektor za šumarstvo, kao naučno istraživačku organizacionu jedinicu.

Institut za šumarstvo AD je transformisan iz državnog vlasništva u akcionarsko društvo krajem 90-ih godina prošlog vijeka. Firma se bavi inventurom i projektovanjem u šumarstvu.

Srednja škola Berane je jedina škola u zemlji koja ima program šumarstva i drvoprerade.

Nevladine organizacije

Sa šumama su povezane brojne nevladine organizacije koje zastupaju različite aspekte društvenog života. Nevladine organizacije za zaštitu životne sredine zalažu se za zaštitu i održivo upravljanje šumama kao važnog dijela prirode. Lovačka društva gazduju lovištima i zastupaju interese lovaca i divljači. Udruženja privatnih vlasnika šuma, industrije i stručna udruženja tek su u početnim fazama uspostavljanja ili funkcionisanja, pa još ne mogu da u potpunoj mjeri ispune svoju ulogu.

Definicija šuma, šumskog zemljišta, drveća van šume i goleti

Šumom, u smislu zakona, smatra se zemljište veće od 50 ari, koje je obraslo šumskim drvećem, čiji je sklop krošanja iznad 10% površine zemljišta i visine dominantnih stabala iznad 5 m, odnosno drvećem koje je sposobno da u doba fiziološke zrelosti dostigne tu visinu.

Šumskim zemljištem, u smislu zakona, smatra se zemljište veće od 50 ari, koje je obraslo šumskim drvećem:

- visine iznad 5 m, odnosno drvećem koje je u doba fiziološke zrelosti sposobno da dostigne tu visinu i čiji je sklop krošanja 5 – 10 % površine zemljišta;

- koje nije sposobno da dostigne visinu iznad 5 m, odnosno koje je pokriveno kombinacijom drveća i niske šumske vegetacije, ako je obraslost veća od 10 % površine zemljišta.

Šumom ili šumskim zemljištem smatraju se i privremeno neobrasle površine zemljišta na kojima je započelo prirodno obnavljanje šumskog drveća, protivpožarni prosjeci, zemljište obraslo nešumskom vegetacijom površine manje od 50 ari, ako je u okviru kompleksa šume ili šumskog zemljišta, zaštitni pojasevi šumskog drveća površine veće od 50 ari i širine veće od 20 m i šumski putevi.

Goleti su obešumljena, potpuno gola ili zemljišta slabo obrasla šumskim drvećem.

Šumom, odnosno šumskim zemljištem ne smatraju se: drvoredi i parkovi u naseljenim mjestima, šumski rasadnici, sjemenske plantaže i plantaže brzorastućih vrsta drveća na poljo-privrednom zemljištu.

Drvećem van šume smatraju se pojedinačna stabla ili grupe stabala na zemljištu.

U slučaju sumnje ili spora da li se radi o šumi, šumskom zemljištu, drveću van šume ili goleti, odlučuje organ uprave nadležan za upravljanje i gazdovanje šumama.

Opšti interes

Šume i šumska zemljišta, kao dobra od opšteg interesa, uživaju posebnu zaštitu, koja se ostvaruje:

- trajnim očuvanjem i unapređivanjem šuma i šumskih zemljišta i njihovih funkcija;
- održivim i multifunkcionalnim gazdovanjem šumama;
- očuvanjem i unapređivanjem biološke i pejzažne raznovrsnosti šuma, kao i kvaliteta njihove životne sredine.

Šumska područja

U cilju racionalnog planiranja, održivog razvoja i gazdovanja šumama i šumskim zemljištima ustanovljavaju se šumska područja.

Šumsko područje obuhvata sve šume, šumska zemljišta i goleti u granicama najmanje jedne jedinice lokalne samouprave.

Šumska područja, na predlog Ministarstva, određuje Vlada.

Šumska područja prostorno se dijele na gazdinske jedinice, bez obzira na vlasništvo šuma.

Gazdinske jedinice

Površina gazdinske jedinice, po pravilu, obuhvata od 1.000 do 5.000 ha, u skladu sa prirodnim uslovima i reljefom terena, funkcijama i namjenom šuma, organizacionim potrebama, intenzitetom i ciljevima gazdovanja, kao i vlasničkom strukturom šuma.

Gazdinske jedinice se dijele na manje prostorne jedinice: odjeljenja i odsjeke u državnoj svojini, a u privatnoj svojini na posjed, odnosno parcelu.

Gazdinske jedinice određuju se planom razvoja šuma.

Vrste funkcija šuma

Funkcije šuma i šumskih zemljišta (u daljem tekstu: funkcije šuma) su proizvodne, ekološke i socijalne.

Proizvodne funkcije šuma su, naročito:

- 1) proizvodnja drvnih šumskih proizvoda;
- 2) proizvodnja nedrvnih šumskih proizvoda.

Ekološke funkcije šuma su, naročito:

- 1) zaštita šumskog tla od spiranja i erozije;
- 2) očuvanje vodnog režima;
- 3) očuvanje biološke i pejzažne raznovrsnosti;
- 4) ublažavanje makro klimatskih promjena, regulacija i poboljšanje mikro klime;
- 5) vezivanje ugljenika iz vazduha;
- 6) proizvodnja kiseonika;
- 7) očuvanje stanišnih uslova za razvoj divlje flore i faune.

Socijalne funkcije šuma su, naročito:

- 1) zaštita naselja i infrastrukturnih objekata od erozije i klizišta;
- 2) povoljan uticaj na snabdijevanje vodom za različite namjene,
- 3) obezbjeđivanje prostora za odmor i rekreaciju;
- 4) razvoj ekoturizma;
- 5) povoljan uticaj na pašarenje i lov;
- 6) istraživanje i obrazovanje;
- 7) zaštita prirodne baštine;
- 8) zaštita kulturne baštine;
- 9) obezbjeđivanje lokalnog stanovništva drvetom;
- 10) očuvanje ruralnih područja;
- 11) odbrana zemlje.

Vrednovanje funkcija šuma

Vrednovanje funkcija šuma vrši se radi određivanja namjene šuma. Vrednovanjem funkcija šuma procjenjuje se naglašenost proizvodne, ekološke i socijalne funkcije i njihov uticaj na gazdovanje šumama.

Namjena šuma

Šume se prema namjeni, u skladu sa funkcijom šuma, dijele na privredne, zaštitne i šume posebne namjene.

Namjena šuma se određuje planom razvoja šuma.

Bliži propis o načinu vrednovanja funkcija i namjeni šuma donosi Ministarstvo, uz pret-hodno pribavljeno mišljenje organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine.

Privredne šume

Privredne šume su šume u kojima je naglašena proizvodna funkcija.

Zaštitne šume

Zaštitne šume su šume u kojima je naglašena ekološka funkcija.

Šume posebne namjene

Šume posebne namjene mogu biti šume u kojima su izuzetno naglašene socijalne funkcije i šume koje se nalaze u okviru nacionalnih parkova.

Gazdovanje šumama posebne namjene vrši se na osnovu plana razvoja šuma i na osnovu planova i programa upravljanja nacionalnim parkovima.

Šume u okviru zaštićenih područja prirode i ekološke mreže NATURA 2000

U šumama, u okviru zaštićenih prirodnih dobara, može se vršiti sanitarna sječa i mjere neophodne za njegu kojima se obezbjeđuje zaštita, stabilnost i prirodna obnova šuma, u skladu sa zakonom.

U šumama, u okviru ekološke mreže NATURA 2000, gazduje se na održiv način u cilju zaštite i očuvanja stanišnih tipova i ekološki zaštićenih lokaliteta, u skladu sa zakonom.

Zabranjene radnje u šumama

Zabranjeno je, osim u slučajevima i pod uslovima utvrđenim ovim zakonom:

- 1) pustošenje i krčenje šuma;
- 2) čista sječa šuma i sječa velikog intenziteta koja nije planirana kao redovan vid obnavljanja šuma;
- 3) sječa koja nije u skladu sa programom gazdovanja šumama;
- 4) sječa stabala zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta drveća;
- 5) podbjeljivanje stabala;
- 6) sakupljanje nedrvenih šumskih proizvoda;
- 7) sječa sjemenskih sastojina i sjemenskih stabala koja nije predviđena programom gazdovanja šumama, odnosno izvođačkim projektom;
- 8) samovoljno zauzimanje šuma i šumskog zemljišta, uništavanje ili oštećivanje šumskih zasada, oznaka i graničnih znakova;
- 9) odlaganje otpada, štetnih i opasnih materija i otpadaka, kao i zagađivanje šuma na bilo koji način;
- 10) preduzimanje drugih radnji kojima se slabi prinosna snaga šuma ili ugrožava funkcija šume.

Zabrane i ograničenja korišćenja funkcija šuma od strane trećih lica

Zabranjeno je u šumi, naročito :

- oštećivati ili pomjerati znakove, biljege ili druga obilježja;
- motornim vozilima koristiti šumske vlake, osim onih koje vlasnici posebno izdvoje za te svrhe;
- ulaziti u područja gdje se vrši sječa, izvlačenje i transport drveta, pošumljavanje, u ograđena šumska područja i šumske rasadnike.

Zabranjeno je bez odobrenja vlasnika, odnosno korisnika šuma, naročito:

- koristiti šumske puteve motornim vozilima u slučaju manifestacionih događaja, kao i za komercijalne namjene trećih lica;
- organizovanje masovnog okupljanja koje može nanijeti štetu šumi;
- postavljanje ograda;
- postavljanje tabli i oznaka na način kojim se oštećuju stabla;
- parkirati se i kampovati u šumama i na šumskim zemljištima;
- smještati pčelinjake, lovnotehničke i druge objekte u šumama i na šumskim zemljištima.

Uslovi za izgradnju i održavanje puteva

U šumama i na šumskom zemljištu može se graditi šumska infrastruktura samo u skladu sa programom gazdovanja šumama i izvođačkim projektom, u skladu sa zakonom.

Planiranje, projektovanje, građenje i održavanje šumske infrastrukture može se vršiti samo u skladu sa principima zaštite prirode, potrebama gazdovanja šumama i tehničkim propisima, na način kojim se ne:

- ugrožavaju izvorišta vode i vodni tokovi;
- uzrokuje pojava erozije;
- narušavaju šumski ekosistemi;
- ugrožavaju staništa rijetkih i zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta;
- sprječava normalan tok vode iz bujica;
- destabilizuje zemljište i povećava opasnost od odrona;
- ugrožavaju opštekorisne funkcije šuma.

Šumska infrastruktura je sastavni dio šume, odnosno šumskog zemljišta.

Korišćenje šumskih puteva

Putevi koji su u funkciji gazdovanja šumama smatraju se šumskim putevima.

Šumske puteve mogu koristiti pravna i fizicka lica pod uslovima koje utvrdi nadležni organ uprave.

Izgrađene šumske puteve, kojima se omogućava pristup seoskim gazdinstvima, turističkim i drugim objektima, a koji su javnog karaktera, Vlada može prenijeti na upravljanje jedinici lokalne samouprave.

Šta je Nacionalni šumarski program?

Nacionalni šumarski program predstavlja učesnički, holistički, međusektorski i učestali proces politike planiranja, sprovođenja, praćenja i vrednovanja na nacionalnom i/ili sub-nacionalnom nivou u cilju napredovanja ka daljem poboljšanju trajnog gazdovanja šumama, kako je to definisano u Helsinškoj rezoluciji H1, i u cilju doprinosa održivom razvoju.

(definicija Ministarske konferencije o zaštiti šuma u Evropi, Bečka rezolucija 1)

Bečka rezolucija 1 koju je Crna Gora potpisala na Četvrtoj Ministarskoj konferenciji o zaštiti šuma u Evropi zajedno sa Bečkom deklaracijom i drugim Bečkim rezolucijama detaljnije definiše koncept Nacionalnog šumarskog programa koji:

- se zasniva na nacionalnom suverenitetu i rukovođenju države i na dugoročnom političkom angažovanju na visokom nivou,
- najbolje moguće koristi postojeće kapacitete i pruža podršku razvoju intelektualnih, ljudskih i institucionalnih kapaciteta u oblasti trajnog gazdovanja šumama, a karakterišu ga sljedeći principi:

Principi nacionalnih šumarskih programa u Evropi:

- učešće
- holistički i međusektorski pristup
- učestali proces sa dugoročnim obavezama
- izgradnja kapaciteta
- doslijednost sa nacionalnim zakonodavstvom i politikom
- integracija sa nacionalnim strategijama održivog razvoja
- doslijednost sa međunarodnim obavezama, imajući u vidu zajedničko djelovanje međunarodnih inicijativa i konvencija vezanih za šume
- institucionalna i politička reforma
- ekosistemski pristup
- partnerstvo u sprovođenju u djelo
- podizanje svijesti

Proces Nacionalnog šumarskog programa u Crnoj Gori treba da obuhvati:

- razvoj Nacionalne šumarske politike
- razvoj zakonodavstva u šumarstvu i lovstvu
- izradu programa razvoja šumarskog sektora (Strategije i budžeta)
- učestalo participativno praćenje (monitoring) implementacije programa

- reformu državnih institucija i službi u sektoru šumarstva
- izgradnju ljudskih kapaciteta na svim nivoima
- podršku u uspostavljanju održivog privatnog sektora u šumarstvu

Nacionalni šumarski program u Crnoj Gori i FOREST EUROPE

Od 1990. godine, FOREST EUROPE – Ministarska konferencija o zaštiti šuma u Evropi, kao regionalni politički proces ulaže napore da zaštiti šume promovisanjem održivog gazdovanja šumama. Crna Gora, kao aktivna učesnica na posljednje tri Konferencije (Beč 2003., Varšava 2007. i Oslo 2011. godine) koncipirala je svoje reformske procese u sektoru šumarstva na osnovu načela koje su definisane u deklaracijama, rezolucijama i odlukama sa pomenutih konferencija.

Stim u vezi, usvajanje procesa Nacionalnog šumarskog programa (NŠP), kao ključnog instrumenta za postizanje održivog gazdovanja šumama, čiji je koncept usvojen na 4. Ministarskoj konferenciji o zaštiti šuma u Evropi u Beču 2003. godine od ključne je važnosti za crnogorski sektor šumarstva. Naime, NŠP sam po sebi nije dokument, već proces u okviru kojeg se razvija niz dokumenata i aktivnosti koje su od vitalnog značaja za usmjeravanje reforme šumarskog sektora.

U okviru procesa NŠP, a nakon kvalitetnih javnih rasprava, usvojena su sljedeća dokumenta:

- Nacionalna šumarska politika (2008. godine), koja definiše ciljeve Crne Gore u pravcu razvoja šumarskog sektora, pri čemu jasno ukazuje na aktivnosti koje će se sprovesti za ostvarivanje tih ciljeva;
- Nacionalni akcioni plan za borbu protiv bespravnih aktivnosti u šumarstvu (2009. godine), kao odgovor nadležnih institucija, civilnog društva i drugih zainteresovanih strana da se kroz širok spektar aktivnosti i uz učešće društva u cjelini zaustave ili minimizuju negativne pojave u šumarstvu;
- Novi Zakon o šumama (2010. godine), koji sa ranije usvojenim Zakonom u reproduktivnom materijalu šumskog drveća i Zakonom o divljači i lovstvu zaokružuje zakonodavni okvir u sektoru šumarstva.

Značajan napredak napravljen je i u drugim aktivnostima koje su obuhvaćene procesom NŠP u Crnoj Gori: reformi državnih institucija, izgradnji ljudskih kapaciteta, podršci u uspostavljanju održivog privatnog sektora u šumarstvu, poboljšanju informacione osnove...

Pored toga, Crna Gora je na 6. FOREST EUROPE konferenciji održanoj u Oslu ove godine, zajedno sa 45 evropskih zemalja i EU, potpisala dva dokumenta koji će obilježiti buduće evropske inicijative u sektoru šumarstva: „Oslo, Ministarsku odluku: Šume Evrope 2020“ i „Oslo, Ministarsko ovlašćenje za pregovaranje o pravno obavezujućem sporazumu o šumama u Evropi“.

Nacionalna inventura šuma

Po prvi put u historiji šumarstva u Crnoj Gori sprovodi se Nacionalna inventura šuma. Ona podrazumijeva premjer ili prikupljanje relevantnih informacija o stanju šumskog fonda, njegovom prostornom rasporedu, strukturnim karakteristikama, vremenskom razvoju i iskorišćenosti.

U kreiranju metodologije Nacionalne inventura šuma i davanju stručnog mišljenja učestvovali su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Uprava za šume, JP Nacionalni parkovi Crne Gore, udruženja privatnih vlasnika šuma i predstavnici nevladinog sektora.

Prikupljanje podataka na terenu sprovedeno je tokom 2010. godine, nakon čega je formirana baza podataka o šumama na nacionalnog nivou. Njenim periodičnim ažuriranjem, stvoriće se uslovi za efikasnije planiranje na višim nivoima, odnosno omogućiće se izrada realnijih makroekonomskih planova i strategija razvoja. Prikupljeni podaci će predstavljati osnov za razvoj šumarske nauke i prakse, kako za optimalno, višefunkcionalno gazdovanje državnim i privatnim šumama, tako i Nacionalnim parkovima i ostalim zaštićenim područjima.

Rad na Nacionalnoj inventuri šuma je u završnoj fazi - trenutno se radi analiza podataka i konačni rezultati predstaviće se sljedeće godine. Prema preliminarnim rezultatima, očekuje se povećanje teritorija koje su pod šumom i šumskim zemljištem koje trenutno iznosi oko 54% i po kome je Crna Gora u evropskom vrhu.

Rezultati prve Nacionalne inventure šuma na ovim prostorima, omogućiće upoređivanje naših podataka sa podacima iz drugih zemalja Evrope i svijeta. To će svrstati Crnu Goru u red aktivnih sudionika u borbi protiv klimatskih promjena i otvoriće mogućnosti za uključivanje u svjetske tokove kada je riječ o trgovini ugljenikom. Na nacionalnom nivou, ovi podaci će predstavljati osnov za kreiranje politike i strategije kako bi se na održiv način koristio ovaj osjetljiv i djelimično obnovljiv prirodni resurs naše ekološke države.

Poboljšana metodologija planiranja gazdovanja šumama

Šumski resursi u Crnoj Gori - ekološkoj državi zauzimaju dominantan dio teritorije i stoga je važnost ovog resursa od opšteg značaja nesumnjivo velika. Planiranju gazdovanja šumama prilazi se pažljivo i analitično s obzirom na mnoge specifičnosti šumskih ekosistema, a posebno kada je riječ o interakciji čovjeka i šume.

Čovjek, dakle, putem šumarstva kao djelatnosti, svjesno interveniše u prirodi i planski utiče na razvoj i održivost šumskih ekoloških sistema, kako bi sebi obezbijedio određena dobra. Ona ne predstavljaju samo svima vidljiva ekonomska dobra, u vidu drvne mase, već mnogo širi aspekt ekoloških i socijalnih koristi, kao što su zaštita voda i zemljišta, zaštita staništa biljnih i životinjskih vrsta, naselja i infrastrukturnih objekata, regulacija mikroklimе i proizvodnja kiseonika. Takođe, šuma predstavlja i mjesto za rekreaciju i odmor i obavlja mnoge druge funkcije. U tom smislu, zadatak šumarskih planera je složen – oni na osnovu podataka prikupljenih tokom redovnih sastojinskih inventura šuma koje se izvode svake sezone i nakon njihove analize, treba da sačine precizne planove za gazdovanje šumama.

Nova metodologija planiranja gazdovanja šumama obuhvata izradu planova razvoja šuma na nivou lokalnih samouprava, programa gazdovanja šumama na nivou gazdinskih jedinica, izvođačkih projekata na nivou pojedinačnih sastojina, te razvoj novog koncepta šumsko-razvojnih tipova i ostale aktivnosti (razvoj softvera, stručne treninge i sl.) koje su zasnovane na konceptu gazdovanja bliskom prirodi. Ove aktivnosti se sprovode u saradnji inostranih savjetničkih timova i lokalnih eksperata iz Odsjeka za monitoring Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprave za šume kroz FODEMO projekat, a u skladu sa najnovijim iskustvima EU, prilagođenim domaćim uslovima.

Pomenuta metodologija je baza za integralno planiranje gazdovanja šumama u državnim i privatnim šumama. Pored toga, novi, interaktivni pristup planiranju podrazumijeva spajanje odgovornosti za planiranje gazdovanja šumama i intervencija na terenu čime se postiže veća odgovornost lokalnih šumarskih inženjera.

Procjena zdravstvenog stanja šuma Crne Gore u okviru ICP Forests

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za šume su u toku 2010 godine u saradnji sa ICP Forests (Međunarodni kooperacioni program za praćenje stanja šuma Evrope) pokrenuli projekat praćenja zdravstvenog stanja šuma u Crnoj Gori na primjernim površinama Nivoa I - ICP za šume.

Cilj projekta je da objedini rezultate o zdravstvenom stanju šuma svih zemalja Evrope i da u okviru Konvencije UN i Evropske komisije o prekograničnom zagađenju vazduha pod koordinacijom Međunarodnog programa za procjenu i monitoring uticaja vazdušnog zagađenja na šume, da informacije o najvažnijim uzročnicima sušenja šuma, vazdušnog zagađenja i prostornoj raspodjeli oštećenja na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Na teritoriji Crne Gore uspostavljeno je 49 bioindikacijskih tačaka na mreži 16 x 16 km. Na posmatranim tačkama obuhvaćeno je 1176 stabala, gdje su izvršene analize snimanih i oštećenih djelova stabala i kategorizacija stepena oštećenja biljnih djelova, kao i zapažanja štetočina šumskog drveća u Crnoj Gori. Na uspostavljenim tačkama cilj je da se obezbijedi periodičan uvid u prostorne i vremenske varijacije stanja šuma u odnosu na antropogene (naročito aerozagađivanje) i prirodne faktore stresa preko Evropske i nacionalne sistematske mreže bioindikacijskih tačaka (Nivo I). Na kraju je izvršena digitalizacija i formiranje baze podataka koristeći geografski informacioni sistem i posebno izrađen softver. Svi prikupljeni podaci su sistematizovani i obrađeni u publikaciji „Praćenje stanja oštećenosti šuma u Crnoj Gori prema programu ICP za šume, izvještaj za 2010 godinu“.

Problem sušenja šuma u svijetu predstavlja veliki ekološki problem. Kao glavni uzročnici navedenog stanja javljaju se negativni uticaji aerozagađenja, patogena mikoflora, štetni insekti, promjena klime, uticaj antropogenog faktora i požari.

Uprava za šume u skladu sa novim Zakonom o šumama prati i procjenjuje zdravstveno stanje šuma i održivog gazdovanja, odnosno monitoring i o tome izvještava resorno Ministarstvo i javnost. Monitoring će se sprovoditi na osnovu godišnjeg programa monitoringa u skladu sa dokumentom Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva koji će se izraditi shodno novom Zakonu o šumama.

Šta je Ministarska konferencija o zaštiti šuma u Evropi?

Ministarska konferencija o zaštiti šuma u Evropi je regionalni politički proces koji od 1990.godine nastavlja rad na zaštiti šuma daljim jačanjem održivog gazdovanja evropskim šumama. Svjesni trajnog procesa sprovođenja opredjeljenja prethodnih Ministarskih konferencija o zaštiti šuma u Evropi (Strazburg 1990, Helsinki 1993, Lisabon 1998, Beč 2003 i Varšava 2007. godine) kao i novonastalih izazova, ministri i visoki zvaničnici odgovorni za oblast šumarstva obavezali su se da će nastaviti napore u tom cilju i dalje doprinositi postizanju održivog razvoja u ovoj oblasti. Kao rezultat rada pomenutih konferencija, evropski ministri odgovorni za šumarstvo su usvojili 5 deklaracija i 19 rezolucija koje su implementirane u sektor šumarske politike zemalja potpisnica na regionalnom, nacionalnom i subnacionalnom nivou.

Crna Gora i proces Ministarske konferencija o zaštiti šuma u Evropi

Na Četvrtoj Ministarskoj konferenciji o zaštiti šuma u Evropi održanoj 2003. godine u Beču, Crna Gora je potpisala je Bečku deklaraciju "Evropske šume – zajedničke koristi, zajedničke odgovornosti" kao i na pet rezolucija:

Bečka rezolucija 1 "Jačanje sinergizma trajnog gazdovanja šumama u Evropi kroz među-sektorsku saradnju i nacionalne programe o šumama

Bečka rezolucija 2 "Jačanje ekonomske vitalnosti trajnog gazdovanja upravljanja šumama u Evropi"

Bečka rezolucija 3 "Zaštita i unapređenje socijalne i kulturne dimenzije trajnog gazdovanja šumama u Evropi"

Bečka rezolucija 4 "Očuvanje i unapređenje biološke raznovrsnosti šuma u Evropi"

Bečka rezolucija 5 "Promjena klime i trajno gazdovanje šumama u Evropi"

Potpisani dokumenti su imali značajnu ulogu u definisanju smjernica sveukupne reforme sektora šumarstva u Crnoj Gori koja je u toku.

U cilju integralnog planiranja gazdovanja šumama i obezbeđivanja stabilnosti i funkcionalnosti šuma, a u skladu sa najnovijim međunarodnim principima o gazdovanju šumama, Crna Gora je učestvovala i na Petoj Ministarskoj konferenciji o zaštiti šuma u Evropi koja se održala u novembru 2007. godine u Varšavi. Tom prilikom, Dr. Milosav Anđelić, pomoćnik ministra za sektor šumarstva u Vladi Crne Gore je potpisao Ministarsku deklaraciju (Varšavska deklaracija) i dve rezolucije:

- **Varšavsku rezoluciju 1** „Šume, drvo i energija“ i
- **Varšavsku rezoluciju 2** „Šume i vode“.

Ovi dokumenti se bave ulogom šuma u ublažavanju klimatskih promjena, u promovisanju drveta kao obnovljivog izvora energije, kao i ulozi šuma u zaštiti voda. Pored toga, na Konferenciji su potpisane i dve Ministarske izjave: Ministarska izjava o sveevropskoj nedjelji šuma 2008 i Ministarska izjava o šumskim požarima.

Pored ovih osnovnih informacija o šumskom području, detaljne informacije i pravila o ophođenju prema šumama, možete pronaći u Zakonu o šumama.

Dokumentacija je dostupna na linku **Tenderi, konkursi i dokumenti**, u dijelu **Dokumenti**.